

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Επιρροές που έχει δεχτεί το έργο του Δ. Σολωμού από το δημοτικό τραγούδι:

- **Ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος.** Ο στίχος είναι ομοιοκατάληκτος, ο τόνος συνήθως πέφτει στις ζυγές συλλαβές, υποχρεωτικά στη δέκατη τέταρτη. Η τομή βρίσκεται συνήθως στην όγδοη συλλαβή και όσες χασμωδίες επισημαίνονται δε λειτουργούν εις βάρος του ρυθμού και της μελωδίας τους. Π.χ. «Εχαμογέλασε... ψυχής μου».
- **Παράσταση του αδιανόητου καθ' υπερβολή** «Τότε από φως μεσημερνό η νύχτα πλημμυρίζει»
- **Μοτίβο των τριών** «Κάν... Κάνε... Κάν...»

B1. Μεταβολή στη λειτουργία του φωτός παρατηρείται στο Απόσπασμα 4 (στιχ. 1-8) με την εμφάνιση της Φεγγαροντυμένης. Το φως αποτελεί ένα σημαντικό σύμβολο σε όλη την ποίηση του Σολωμού. Ο ρόλος του μπορεί να οριοθετηθεί από δύο βασικές λειτουργίες: α) φωτίζει και προβάλλει το φυσικό τοπίο β) με την παρεμβολή του μεταμορφώνει το τοπίο, του αλλάζει χαρακτήρα από φυσικό το κάνει μεταφυσικό. Το φως στο ποιητικό τοπίο του Σολωμού είναι το θείο φως που ταυτίζεται με το Θεό, το Χριστό, την αλήθεια, τη σωτηρία. Η οπτασία της θεϊκής μορφής της Φεγγαροντυμένης προσδίδει λοιπόν αυτόματα μια μεταφυσική διάσταση. Πολύ περισσότερο όταν οι εξωπραγματικές ιδιότητες – δυνατότητες της επιβάλλονται και μεταμορφώνουν το φυσικό περιβάλλον.

- Κάτι υλικό παίρνει τώρα στοιχεία ψυχής και πνεύματος (χριστιανικός ανιμισμός) στιχ. 8. «Κι η χτίσις... λαμπυρίζει».
- Το φυσικό τοπίο μεταμορφώνεται σε μεταφυσικό χώρο στιχ. 7 «Τότε από φως... πλημμυρίζει».
- Στο βλέμμα της και μόνο τα προσωποποιημένα «άστρα αναγαλλιάσαν» (στιχ. 1) και ως ένδειξη θαυμασμού και σεβασμού τη λούζουν με φως.

- Με τις κινήσεις της περπατώντας στην επιφάνεια του νερού αναδεικνύει την εσωτερική και εξωτερική της ομορφιάς και επιβάλλεται στο σκηνικό της δράσης στιχ. 3-6 «Κι από το πέλαο.... καλοσύνη».

Αξίζει να σημειωθεί ότι στοιχεία που καταμαρτυρούν τη μετατροπή του φωτός από το φυσικό σε μεταφυσικό παρατηρούνται και στο Απόσπασμα 3 στιχ. 10-12 «Εσειότουν.... φεγγαροντυμένη». Το φεγγάρι ολόκληρο σειόταν λόγω της υπερφυσικής εμφάνισης της Φεγγαροντυμένης (μοτίβο ξετυλίγματος – σαφή περιγραφή ανάδυσης του κρυφού).

B2.α. Η αφήγηση στον Κρητικό δε μας δίνεται με τη χρονολογική σειρά, με την οποία συνέβησαν τα γεγονότα. Παρατηρούμε μια ευθύγραμμη πορεία γεγονότων, που αφορούν στην κύρια αφήγηση στην οποία παρεμβάλλονται αναδρομές και προλήψεις. Τα παραπάνω διαμορφώνουν τα χρονικά επίπεδα του έργου ή τις τέσσερις εποχές κατά τον Μαρωνίτη.

Χρονικά επίπεδα:

1^ο επίπεδο: Χρόνος ιστορίας - ναυάγιο (στιχ. 1-4, 10-12, 15, 21-22)

2^ο επίπεδο: Αναδρομές – η ζωή στην Κρήτη (στιχ. 16-20)

3^ο επίπεδο: Η ζωή του ήρωα στη στεριά – παρόν της αφήγησης (στιχ. 5, 7-9, 13-14)

B2.β. Λειτουργία της παρομοίωσης (το βλέμμα της φεγγαροντυμένης παρομοιάζεται με δείκτη πυξίδας) στους στίχους 9-11 Απόσπασμα 4: Καταδεικνύει αυτή τη μαγνητική έλξη που υπάρχει μεταξύ της Φεγγαροντυμένης και του Κρητικού. Ας σημειωθεί ότι το φαινόμενο του μαγνητισμού αξιοποιήθηκε μεταφορικά για την έλξη μεταξύ ψυχών, πνευμάτων, σωμάτων σε πολλά κείμενα ήδη από την αρχαιότητα. Σύμφωνα μάλιστα με υστερότερη παραλλαγή του στίχου «εγώ το σίδερο κι αυτή η πετροκαλαμίθρα», η

πετροκαλαμίθρα δηλώνει το αλεξικέραυνο. Το γεγονός επίσης ότι η γυναικεία οντότητα ρίχνει τη ματιά της προς τον ήρωα τονίζεται από τον ποιητή και έτσι μας το επισημαίνει δύο φορές : «τέλος σ' εμέ...», «όχι στην κόρη, αλλά σ' εμέ». Η φεγγαροντυμένη λοιπόν ρίχνει τη ματιά της προς τον ήρωα, ο οποίος μαγνητισμένος από την έλξη που του ασκεί η θεϊκή παρουσία της, την κοιτάζει. Πρόκειται στην ουσία για μια κατάσταση ύπνωσης και έκστασης, που έχει ως αποτέλεσμα ο Κρητικός να χάσει την επαφή του με την πραγματικότητα και συνεπώς να απομακρυνθεί από το βασικό του στόχο, δηλαδή να σώσει την αγαπημένη του.

Γ1.α. Σχολιασμός στίχων 13-17 Απόσπασμα 4:

- Επιρροές από Επτανησιακή Σχολή: θρησκευτικότητα «σε ναό ζωγραφιστή», αναφορά στη γυναίκα ως ερωτικό ίνδαλμα και ως μητέρα «την είχε ερωτικά ποιήσει ο λογισμός μου / το γάλα της μητρός μου»
- Ιδεαλισμός του Πλάτωνα – Θεωρία των Ιδεών
- Αντίθεση λογισμού και ονείρου
- Διονυσιακά βιώματα (ταύτιση Φεγγαροντυμένης με το θεϊκό, ερωτικό μητρικό)
- Επιρροές από δημοτική ποίηση: σύνθεση στοιχείων ανά τρία μέσω του πολυσύνδετου σχήματος (στιχ. 14-16)

Γ1.β. Αλλαγή στη ζωή και το ήθος του Κρητικού: Η πρώτη επίδραση του δακρύου της Φεγγαροντυμένης αναφέρεται στην αλλαγή του ήθους του ήρωα, ο οποίος χάνει την παλιά δύναμή του και το χέρι του θα χρησιμεύει στο μέλλον μόνο για να ζητιανεύει. Έτσι, ο γενναίος αγωνιστής ξεπέφτει στο επίπεδο του ψωμοζήτη ζητιάνου. Σύμφωνα με τον Ε. Καψωμένο αυτό που συμβαίνει τώρα στον Κρητικό αφορά σε μία επανιεράρχηση αξιών η οποία προτάσσει την ηθική της αγάπης και αναζητά την ολοκλήρωση της ύπαρξης μέσα στην αγάπη του άλλου. Άρα, δεν πρόκειται για ξεπεσμό και ηθική αλλοτρίωση, αλλά για μια προσπάθεια να προσεγγίσει τον ηθικό εξαγνισμό.

Δ1. Δύο ομοιότητες:

- Στοιχεία που σχετίζονται με το θαλασσινό τοπίο: Σολωμός «πέλαο, η θάλασσα» / Καρυωτάκης «ακρογιάλι, θάλασσα, κύμα»
- Παρουσία γυναικείας μορφής που σαγηνεύει τους ήρωες: Σολωμός «ιδού που βρέθηκε μια φεγγαροντυμένη» / Καρυωτάκης «Ένα κορμί παρθενικό, γυμνό αργοπροβάλλει... φωτολουσμένα»

Τρεις διαφορές:

- Στο Σολωμό η φεγγαροντυμένη μέσα από σκηνικό νηνεμίας μετά από το μοτίβο της σιγής του κόσμου, ενώ στον Καρυωτάκη η νεράιδα «απλώνεται ηδονικά σε κύματα αφρισμένα»
- Ο Κρητικός είναι ναυαγός ενώ ο ήρωας του Καρυωτάκη βρίσκεται στο έρημο ακρογιάλι και στη συνέχεια βουτά στο κύμα.
- Η εμφάνιση της φεγγαροντυμένης αποπνέει εκτίμηση, αγάπη συμπόνια προς τον Κρητικό, ενώ στον ήρωα του Καρυωτάκη αποπνέει φόβο.

ΣΧΟΛΙΟ

Τα θέματα στη λογοτεχνία κατεύθυνσης δεν ήταν ιδιαίτερα απαιτητικά. Όμως η επιλογή του «Κρητικού» ξάφνιασε τους υποψήφιους, καθώς πρόκειται για κείμενο που εξετάστηκε τόσο το 2011 όσο και το 2013. Οι ερωτήσεις ήταν κατανοητές και το παράλληλο προς διερεύνηση ποίημα δεν παρουσίαζε δυσκολίες προσέγγισης.

**Από το νεοελληνικό τμήμα των φροντιστηρίων
Πουκαμισάς: Ε. Καταράκη, Χ. Μιχαλάκη, Μ. Τζιράκη**